

وَ إِذِ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَ لَئِنْ
 كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ (7) وَ قَالَ مُوسَى إِنَّ
 تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَ مَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعاً فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ
 حَمِيدٌ (8) أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ
 نُوحٍ وَ عَادٍ وَ ثَمُودَ وَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ
 إِلَّا اللَّهُ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي
 أَفْوَاهِهِمْ وَ قَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ وَ إِنَّا لَفِي
 شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ (9) قَالَتْ رُسُلُهُمْ أ
 فِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ يَدْعُوكُمْ
 لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَ يُؤَخِّرَكُمْ إِلَى أَجَلٍ
 مُسَمًّى قَالُوا إِنَّ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ
 تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَآتُونَا بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ

~~~~~  
 (10) قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ وَ

لَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَ مَا كَانَ

لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَ عَلَى اللَّهِ

فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ (11) وَ مَا لَنَا أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى

اللَّهِ وَ قَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا وَ لَنَصْبِرَنَّ عَلَى مَا آذَيْتُمُونَا وَ

عَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ (12)

And remember! your Lord caused to be declared (publicly): "If ye are grateful, I will add more (favours) unto you; But if ye show ingratitude, truly My punishment is terrible indeed." And Moses said: "If ye show ingratitude, ye and all on earth together, yet is Allah free of all wants, worthy of all praise. Has not the story reached you, (O people!), of those who (went) before you? - of the people of Noah, and 'Ad, and Thamud? - And of those who (came) after them? None knows them but Allah. To them came messengers with clear (signs); but they put their hands up to their mouths, and said: "We do deny (the mission) on which ye have been sent, and we are really in suspicious (disquieting) doubt as to that to which ye invite us." Their messengers said: "Is there a doubt about Allah, the creator of the heavens and the earth? It is He who invites you, in order that He may forgive you your sins and give you respite for a term appointed!" They said:

~~~~~

"Ah! ye are no more than human, like ourselves! Ye wish to turn us away from the (gods) our fathers used to worship: then bring us some clear authority." Their messengers said to them: "True, we are human like yourselves, but Allah doth grant His grace to such of his servants as He pleases. It is not for us to bring you an authority except as Allah permits. And on Allah let all men of faith put their trust. "No reason have we why we should not put our trust on Allah. Indeed He has guided us to the ways we (follow). We shall certainly bear with patience all the hurt you may cause us. For those who put their trust should put their trust on Allah."

اور یاد رکھو، تمہارے رب نے خبردار کر دیا تھا کہ اگر شکر گزار بنو گے تو میں تم کو اور زیادہ نوازوں گا اور اگر کفرانِ نعمت کرو گے تو میری سزا بہت سخت ہے۔" اور موسیٰؑ نے کہا کہ "اگر تم کفر کرو اور زمین کے سارے رہنے والے بھی کافر ہو جائیں تو اللہ بے نیاز اور اپنی ذات میں آپ محمود ہے"۔ کیا تمہیں اُن قوموں کے حالات نہیں پہنچے جو تم سے پہلے گزر چکی ہیں؟ قومِ نوحؑ، عاد، ثمود اور اُن کے بعد آنے والی بہت سی قومیں، جن کا شمار اللہ ہی کو معلوم ہے؟ اُن کے رسول جب اُن کے پاس صاف صاف باتیں اور کھلی کھلی نشانیاں لیے ہوئے آئے تو انہوں نے اپنے منہ میں ہاتھ دبا لیے اور کہا کہ "جس پیغام کے

ساتھ تم بھیجے گئے ہو ہم اس کو نہیں مانتے اور جس چیز کی تم ہمیں دعوت دیتے

ہو اُس کی طرف سے ہم سخت خلجان آمیز شک میں پڑے ہوئے ہیں۔" اُن

کے رسولوں نے کہا "کیا خدا کے بارے میں شک ہے جو آسمانوں اور زمین کا

خالق ہے؟ وہ تمہیں بلا رہا ہے تاکہ تمہارے قصور معاف کرے اور تم کو ایک

مدت مقرر تک مہلت دے۔" اُنہوں نے جواب دیا "تم کچھ نہیں ہو مگر

ویسے ہی انسان جیسے ہم ہیں۔ تم ہمیں اُن ہستیوں کی بندگی سے روکنا چاہتے ہو

جن کی بندگی باپ دادا سے ہوتی چلی آرہی ہے۔ اچھا تو لاؤ کوئی صریح سند۔"

ان کے رسولوں نے ان سے کہا "واقعی ہم کچھ نہیں ہیں مگر تم ہی جیسے

انسان۔ لیکن اللہ اپنے بندوں میں سے جس کو چاہتا ہے نوازتا ہے، اور یہ

ہمارے اختیار میں نہیں ہے کہ تمہیں کوئی سند لادیں۔ سند تو اللہ ہی کے اذن

سے آسکتی ہے اور اللہ ہی پر اہل ایمان کو بھروسہ کرنا چاہیے۔ اور ہم کیوں نہ

اللہ پر بھروسہ کریں جبکہ ہماری زندگی کی راہوں میں اس نے ہماری رہنمائی

کی ہے؟ جوازیتیں تم لوگ ہمیں دے رہے ہو اُن پر ہم صبر کریں گے اور

بھروسا کرنے والوں کا بھروسا اللہ ہی پر ہونا چاہیے۔"

और याद रखो तुम्हारे रब ने खबरदार कर दिया था कि अगर शुक्रगुज़ार बनोगे तो मैं मैं तुमको और ज़्यादा नवाजूँगा और अगर कुफ़राने-नेमत करोगे तो मेरी सज़ा बहुत सख्त है ।" और मूसा ने कहा कि "अगर तुम कुफ़र करो और ज़मीन के सारे रहनेवाले भी काफ़िर हो जाँँ तो अल्लाह बेनियाज़ और अपनी ज़ात में आप महमूद है ।" क्या तुम्हें उन क़ौमों के हालात नहीं पहुँचे जो तुमसे पहले गुज़र चुकी हैं? क़ौमे-नूह, आद, समूद और उनके बाद आनेवाली बहुत-सी क़ौमें जिनका शुमार अल्लाह ही को मालूम है? उनके रसूल जब उनके पास साफ़-साफ़ बातें और खुली-खुली निशानियाँ लिए हुए आए तो उन्होंने अपने मुहँ में हाथ दबा लिए और कहा कि "जिस पैग़ाम के साथ तुम भेजे गए हो हम उसको नहीं मानते और जिस चीज़ की तुम हमें दावत देते हो उसकी तरफ़ से हम सख्त खलजानआमेज़ शक में पड़े हुए हैं ।" उनके रसूलों ने कहा, "क्या खुदा के बारे में शक है जो आसमानों और ज़मीन का खालिक है? वह तुम्हें बुला रहा है ताकि तुम्हारे कुसूर माफ़ करे और तुमको एक मुद्दते-मुक़रर तक मुहलत दे ।" उन्होंने जवाब दिया, "तुम कुछ नहीं हो, मगर वैसे ही इन्सान जैसे हम हैं । तुम हमें उन हस्तियों की बन्दगी से रोकना चाहते हो जिनकी बन्दगी बाप-दादा से होती चली आ रही है । अच्छा तो लाओ कोई सरीह सनद ।" उनके रसूलों ने उनसे कहा, "वाकई हम कुछ नहीं हैं मगर तुम ही जैसे

~~~~~

इनसान | लेकिन अल्लाह अपने बन्दों में से जिसको चाहता है नवाज़ता है, और यह हमारे इख्तियार में नहीं है कि तुम्हें कोई सनद ला दें | सनद तो अल्लाह ही के इज्म से आ सकता है और अल्लाह ही पर अहले-ईमान को भरोसा करना चाहिए | और हम क्यों न अल्लाह पर भरोसा करें जब कि हमारी ज़िन्दगी की राहों में उसने हमारी रहनुमाई की है? जो अज़ीयतें तुम लोग हमें दे रहे हो उनपर हम सब करेंगे और भरोसा करनेवालों का भरोसा अल्लाह ही पर होना चाहिए |”